

מסורת הש"ס

(6) ערכין כד., (7) [לקמן גג. כ"ח ק"י.], (8) [שם י"א]. (ד) [באבות גיטות כ"ב]. (ט) [ג"ל כ"ב ת"ח]. (י) [ד"ה י"א].

תורה אור השלם

1. וכי יגז שור אית איש או את אשה ונתק קולו יקבל השור ולא יאכל את בשרו ובעל השור נקי. שבות כא כח

גליון הש"ס

תוס' ד"ה א"י ב"י ודע"ג דהתם לא קנסא. וכי מוס' לקמן דף מה ע"ג ד"ה ל"א.

מוסף רש"י

שור האצטרדין. מנחם והגד אשם ופסוק הוא להם [ג"ז ט"ו.]. א"י נדקקו לנכסי יתומין. למוכרין. אלא א"כ רבית אוכלת בהן. ה"ל מחייבין לשבוע טובים משום רבית [ש"כ.]. דל זמן משום מונע. דל זמן שא"ה גובה תפוסה מוית משלשם וחי ספקא דדיהו [טו].

משום דכיו הני ממון שאין לו תועה. אי אמרת ליהו דעניי מאן אמי תבע ליה לדעה חי תבע ליה עני א"ל עני אמר יתענה ליה: ב"רנ"י שור של חרש שנגח לשור של פקח פטור. גמ' מפרש דאין מעמידין אפטרופוס לתם מעמידין אפטרופוס לשור היטומים להיות במקום הנכס ליקים והועד בצעלו' ונונים הנק מנכסי הקרקע של יתומים אבל מס דגנייתו מנוסו הוא והוא מטלטלין אין מעמידין אפטרופוס לכן כדאמרין בפ"ק (דף ד':) שזה כסף מלמד שאין צ"ד נוקקין אלא לנכסין שיש להם אחריות ואוקימנא ביהמי. ואיכא דאמר טעמא משום דפלגא נוקא קנסא ויתמי לא בני קנסא נינהו וקשיא לי א"כ מאי לגבות מגופו דנקט ועוד לקמן בשמעין [ע"ג] אמרין במועד למ"ד כד תמות במקומה עומדת אינה נגבית מן היטומים מהאי טעמא וחי טעמא משום קנסא הוא במועד מי הו קנסא הא לא בחוקת שימור קיימי: ומעידין בהן בפני אפטרופוס. וקס"ד השתא דהאי מעידין בהם דקאמר למנבי ח"ג תמות וקשיא רישא לקיסא ולאחר שלשה עדות נעשה מועד ומשלים י"ש מעלייה: שור לפטורו. דקסבר רשות משנה. מועד ש"ל מרשות זה וכנס ליד בעלים אחרים הרשות משנה את דין העדוהו: שור פאטרופו. שמיחה לנתיבות ומלמדין אותו לכן: גמ' אין מעמידין אפטרופוס לשור מס של חס"ל להיות אפטרופוס במקום בעלים לקיים והועד צבעלו ויגבה חיי נוקו מגופו: כפי קאמר. שור של חרש שוטה וקטן שנגחו והוחזקו נגחנין מעמידין להם אפטרופוס ולא נגבות ח"ג אלא לשייה מועד דכי הדר נגח משלם מעלייה: אין נוקקין. צ"ד לנכסי יתומין לגבות מהן כלום ואפילו שטר שכבד אביהם כדמפרש טעמא במס' ערכין [כז]. דיחמי לאו בני מעבד מזה נינהו אלא טור עד דגדלו ומפקי ליה וגבי והתם מוחבנין ליה כמה מיוצג' ושנייהו בשטר שיש צו רבית: אלא אם כן רבית אוכלת ברבית דחיישינן להפסד שלהן ומוכרין בית דין מנכסיהן ופורעין אותו מוצ: משום מונע. שכל זמן שלא יתנו לה כחובה נזווגת משלסה: דיניא הוא. ולא קאמר דנוקקין לנכסי יתומים:

שור שנגח ד' וה' פרק רביעי בבא קמא למ.

שלא יהא חוטא נשכר. והא דמשמע בפ"ק דכתובות (דף י"א. ושם) דלית ליה לרצח האי טעמא גבי גזירת שנתגירה פחותה מנת ג' שנים דמשמע ליה לרצח שאם יכולה למחות כשהגדילה לא היה לה קנס לא דמי דהתם הוא דמן הדין אין לה קנס כלל ומשום שלא יהא חוטא נשכר לא אמר דניתן לה הואיל ומן הדין אין לה אלא הכא דמן הדין יש לה אלא משום דכעיה למקטן כנראה הוא דמשום שלא יהא חוטא נשכר מוקמינן לה אדניא ובפרק אלו נעזוב (כתובות דף ל"ו:) אית ליה שלא יהא חוטא נשכר כנת דמיאל שניה משום דמוקמינן לה אקדושה: אין מעמידין אפטרופוס אהם לגבות בפניו. תימה מאי טעם דאין מעמידין דאין לומר משום דאין צ"ד נוקקין אלא לנכסין שיש להן אחריות כדאיכא בפ"ק (דף ד':) גבי שזה כסף ואוקמינן ביהמי דלא דמי כלל דהתם מיירי בהיקו כחיי הכא ומשום דמטלטלי דיחמי לא משתעבדי לבי"ח ואין לומר נמי דהיינו טעם משום דפלגא נוקא קנסא ויתמי לאו בני קנסא נינהו דלמ"ד פלגא נוקא ממונא מאי איכא למייר ועוד אפילו במועד למ"ד כד תמות במקומה עומדת אינו גובה ח"ג של צד תמות *ואע"ג דהתם לאו קנסא אלא דינא וגם אין לומר משום דאינו גופיה כי מוק פטור דכגיעתו רעה ממוט לא כ"ש וצמועד עבדי רבנן תקנה מפני חיקון העולם דכשהלכו צעליו למדינת הים יציגין ליה דין חרש ואע"ג דלא שייך האי טעמא וגם אין לומר משום דמשלם מגופו חשו חכמים שלא יפקיד שורי שהוא דבר מקיים אבל במועד דמשלם מכל דבר לא חשו דהא לר' ישמעאל צ"ח הוא ויכול לפלוקי צווי וי"ל דהטעם הוא כיון דחם רחמנא על חסם שלא ישלם י"ש הלך לגבי יתמי חשו עלייהו וכן מי שהלכו צעליו למדינת הים כיון שאין להם בעלים גמורים אלא ע"י מקנת צ"ד צבעמדת אפטרופוס אקילו ביה רבנן וכן המועד נמי כד תמות אין מעמידין

שלא יהא חוטא נשכר ונתביה לעניים אמר רב מרי משום דהו ממון שאין לו תובעים: בתנ"י אשור של פקח שנגח שור של חרש שוטה וקטן חייב ושל חרש שוטה וקטן שנגח שור של פקח פטור ישור של חרש שוטה וקטן שנגח בית דין מעמידין להן אפטרופוס ומעידין להן בפני אפטרופוס נתפקח החרש נשתפה השוטה והגדיל הקטן חזר לתמותו דברי ר"מ רבי יוסי אומר יהרי הוא בחזקתו ישור האצטרדין אינו חייב מיתה שנאמר וכי יגז ולא שיגחיהו: גמ' הא גופא קשיא אמרת שור של חרש שוטה וקטן שנגח שור של פקח פטור אלמא אין מעמידין אפטרופוס לתם לגבות מגופו אימא סיפא שור של חרש שוטה וקטן שנגח ב"ד מעמידין להם אפטרופוס ומעידין להם בפני אפטרופוס אלמא מעמידין להם אפטרופוס לתם לגבות מגופו אמר רבא הכי קתני ואם הוחזקו נגחנין מעמידין להם אפטרופוס ומעידין להן בפני אפטרופוס ומשוינן להו מועד דכי הדר נגח לשלם מעלייה מעליית מאן רבי יוחנן אמר מעליית יתומין רבי יוסי בר חנינא אמר המעליית אפטרופוס ומי א"ר יוחנן הכי והאמר רב יהודה אמר רב אסי יאין נוקקין לנכסי יתומין אלא א"כ רבית אוכלת בהן ורבי יוחנן אמר או לשטר שיש בו רבית יאו לכתובת אשה משום מזוני איפוך רבי יוחנן אמר מעליית אפטרופוסין רבי יוסי בר חנינא אמר מעליית יתומין אמר רבא משום דקשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן משותי ליה לרבי יוסי בר חנינא טועה והא רבי יוסי בר חנינא דדיינא הוא ונחית לעומקיה דדינא אלא לעולם לא תיפוך ומויק שאני רבי יוחנן אמר מעליית יתומים דאי אמרת מעליית אפטרופוס מכבועי

אפטרופוס כיון דחם רחמנא עליה למ"ד כד תמות במקומה עומדת שאם אין השור שזה חיי נוקו אין משלם אלא מגופו: אלמא מעמידין אפטרופוס. וא"ת וימא דרישא כגון שלא היה אפטרופוס צעמא נתייה וי"ל דהא מילתא דפשיטא היא: ואם הוחזקו נגחנין. אין לפרש שנגחו שלם ליעודי תורא צעינן אלא אי ליעודי נגדל צעינן לא אייעדי דזבאותה דשאלו בחזקת מס דמוקי כגון שהכיר בו שהוא נגחן ואפילו הוחזקו נגחנים ג' פעמים לא יעשה מועד עד שיחזור ויגח שלם פעמים צרות אפטרופוס: ור"ב יוחנן אמר או לשטר שיש בו רבית. וא"ת והא טעמא דאין נוקקין משום דחיישינן לרזי דמפרש רב הוה צריה דרבי יהושע בפרק גט פשוט (כ"ג דף קכד. ושם) והתם פסקינן הלכתא כותיה והכא לא שייך טעמא דלרזי ורבא דהכי נמי מפ' טעמא בפ' שום היטומים [ערכין דף כז. ושם] משום שזכר והכא לא שייך כלל וא"כ אמאי הו דרבי יוסי בר חנינא טועה וי"ל ר' יוחנן קאמר בכל ענין אין נוקקין צ"ד צמלוה הבאה מחמת עמיה ומשום דאין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין ויתומים כשלא בפני בעל דין דמי כדמוכח בהגוזל בתרא [לקמן דף ק"ב]. גבי חמיה דרבי ירמיה וצ"ד צמלוה הבאה מחמת אביהם ואפילו בשטר המקיים אין נוקקין משום שזכר ורזי וא"ת אפרשך משום ליה לר' יוסי בר חנינא אדרבי יוסי בר חנינא דאמר בהגוזל בתרא [שם] גבי הא דאמר ר' יוחנן וכי מקבלין עדות שלא בפני בעל דין קבלה מיניה ר' יוסי בר חנינא כגון שהיה חולה או עדים חולים או שהיה עדי מנכסיהם ללכת למדינת הים ושלחו לו ולא בא אצל צעינן אמר לא וי"ל דשמא הוא ממנה קטנים להא: דאי אמרת מעליית אפטרופוס טבועי ולא עבדי. מכאן מדקדק הר"ר חיים דאפטרופוסין לא משלמי אפילו פשעו בשל יתמי דהא הכא פשע בשור האפטרופוס ואפ"ה מפטרי ומה שהאפטרופוס נשבע יתמי דמשמע בהניקין [גיטין דף נג. ושם] היינו שלא עבד כלום משלם אבל אין נשבעין שלא פשעו דאפילו פשעו פטורים והר"ר שלמה בחור צ"ר יוסף דקדק דמשלמי בפשיעה מהיהא דהמפקיד [ב"מ דף מ"ז. ושם] דההוא תורא דלא ה"ל כפי ושיני וקאמר נימא לאפטרופוס זיל שלים אמר אלא לבקרא מסרתיה משמע דאם פשע משלם והשתא קשה אהדדי ואורי' דודאי מחייב אפטרופוס לשלם בפשיעה ולא ממנעי ב"ן מינהו איני יתומים ב"ן מינהו בית דין כדמפרש טעמא

אפטרופוס כיון דחם רחמנא עליה למ"ד כד תמות במקומה עומדת שאם אין השור שזה חיי נוקו אין משלם אלא מגופו: אלמא מעמידין אפטרופוס. וא"ת וימא דרישא כגון שלא היה אפטרופוס צעמא נתייה וי"ל דהא מילתא דפשיטא היא: ואם הוחזקו נגחנין. אין לפרש שנגחו שלם ליעודי תורא צעינן אלא אי ליעודי נגדל צעינן לא אייעדי דזבאותה דשאלו בחזקת מס דמוקי כגון שהכיר בו שהוא נגחן ואפילו הוחזקו נגחנים ג' פעמים לא יעשה מועד עד שיחזור ויגח שלם פעמים צרות אפטרופוס: ור"ב יוחנן אמר או לשטר שיש בו רבית. וא"ת והא טעמא דאין נוקקין משום דחיישינן לרזי דמפרש רב הוה צריה דרבי יהושע בפרק גט פשוט (כ"ג דף קכד. ושם) והתם פסקינן הלכתא כותיה והכא לא שייך טעמא דלרזי ורבא דהכי נמי מפ' טעמא בפ' שום היטומים [ערכין דף כז. ושם] משום שזכר והכא לא שייך כלל וא"כ אמאי הו דרבי יוסי בר חנינא טועה וי"ל ר' יוחנן קאמר בכל ענין אין נוקקין צ"ד צמלוה הבאה מחמת עמיה ומשום דאין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין ויתומים כשלא בפני בעל דין דמי כדמוכח בהגוזל בתרא [לקמן דף ק"ב]. גבי חמיה דרבי ירמיה וצ"ד צמלוה הבאה מחמת אביהם ואפילו בשטר המקיים אין נוקקין משום שזכר ורזי וא"ת אפרשך משום ליה לר' יוסי בר חנינא אדרבי יוסי בר חנינא דאמר בהגוזל בתרא [שם] גבי הא דאמר ר' יוחנן וכי מקבלין עדות שלא בפני בעל דין קבלה מיניה ר' יוסי בר חנינא כגון שהיה חולה או עדים חולים או שהיה עדי מנכסיהם ללכת למדינת הים ושלחו לו ולא בא אצל צעינן אמר לא וי"ל דשמא הוא ממנה קטנים להא: דאי אמרת מעליית אפטרופוס טבועי ולא עבדי. מכאן מדקדק הר"ר חיים דאפטרופוסין לא משלמי אפילו פשעו בשל יתמי דהא הכא פשע בשור האפטרופוס ואפ"ה מפטרי ומה שהאפטרופוס נשבע יתמי דמשמע בהניקין [גיטין דף נג. ושם] היינו שלא עבד כלום משלם אבל אין נשבעין שלא פשעו דאפילו פשעו פטורים והר"ר שלמה בחור צ"ר יוסף דקדק דמשלמי בפשיעה מהיהא דהמפקיד [ב"מ דף מ"ז. ושם] דההוא תורא דלא ה"ל כפי ושיני וקאמר נימא לאפטרופוס זיל שלים אמר אלא לבקרא מסרתיה משמע דאם פשע משלם והשתא קשה אהדדי ואורי' דודאי מחייב אפטרופוס לשלם בפשיעה ולא ממנעי ב"ן מינהו איני יתומים ב"ן מינהו בית דין כדמפרש טעמא

עין משפט
גר מצוה

כ א מ"י פ"ו מהלכות
ר"מ הלכה ג קמג עשין
סו טו"ש"פ ח"מ פ"י טו
ספ"ף ה'
כא ב מ"י שם הלכה ג:
כב ג מ"י שם הלכה ו:
כג ד מ"י שם הלכה ה
ועי' בהשגות ובמ"מ
וכ"י הלכה ח:
כד ה מ"י שם הלכה ד:
כה ו ד מ"י פ"י מה' ה
מלוה ולוה הלכה ג
סמ"ע עשין ד' טו"ש"ע ח"מ
ופ"י ספ"ף א:
כז א מ"י שם הלכה ז:
כח ב מ"י שם הלכה ז:
כט ג מ"י שם הלכה ז:
ל"א א מ"י שם הלכה ז:
ל"ב ב מ"י שם הלכה ז:
ל"ג ג מ"י שם הלכה ז:
ל"ד ד מ"י שם הלכה ז:
ל"ה ה מ"י שם הלכה ז:
ל"ו ו מ"י שם הלכה ז:
ל"ז ז מ"י שם הלכה ז:
ל"ח ח מ"י שם הלכה ז:
ל"ט ט מ"י שם הלכה ז:
ל"י י מ"י שם הלכה ז: